

YMPÄRISTÖVALIOKUNNAN MIETINTÖ 2/2014 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi jätelain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 26 päivänä maaliskuuta 2014 lähettänyt ympäristövaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen eduskunnalle laiksi jätelain muuttamisesta (HE 16/2014 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- ympäristöneuvos Klaus Pfister ja neuvotteleva virkamies Tarja Blauberg, ympäristöministeriö

- valvontapäällikkö Teemu Virtanen, Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
- toimitusjohtaja Sakari Hietala, Elker Oy
- toiminnanjohtaja Arto Puumalainen, SER-tuottajayhteisö ry
- asiantuntija Marja Ola, Kaupan liitto ry
- asiantuntija Pertti Sundqvist, Suomen luonnonsuojeluliitto ry.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet:

- Suomen Kuntaliitto
- Ympäristöteollisuus ja -palvelut YTP ry.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi jätelakia sähkö- ja elektroniikkalaiteromusta annetun uudelleenlaaditun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin täytäntöön panemiseksi. Lakiin ehdotetaan lisäksi eräitä muita muutoksia sen toimeenpanosta saatujen käytännön kokemusten perusteella.

Sähkö- ja elektroniikkalaitteen jakelijan velvollisuutta ottaa vastaan sähkö- ja elektroniikkalaiteromua ehdotetaan täsmennettäväksi. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännökset, joiden mukaan sähkö- ja elektroniikkalaitteiden etämyyjän on nimettävä valtuutettu edustaja, joka vastaa myyjän sijasta tämän tuottajavastuuta koskevista velvollisuuksista maassa, johon laitteet myydään. Myös toiseen maahan sijoittautunut toimija voi nimetä valtuutetun edustajan vastaa-

maan kotimaisen tuottajan sijasta tämän velvollisuuksista. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännökset käytettyjen sähkö- ja elektroniikkalaitteiden siirtoja toiseen maahan koskevista menettelyistä ja valvontatoimista. Tuottajavastuuta koskeviin säännöksiin esitetään myös vähäisiä teknisluonteisia tarkistuksia.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan muutettavaksi säännöksiä eräiden asumisessa syntyvien yhdyskuntajätteiden omatoimisesta käsittelystä, toissijaisesta siivoamisvelvollisuudesta roskaamistapauksissa, ilmoittamisesta keräystoiminnasta jätahuoltorekisteriin, siirtoasiakirjasta, tarkastuksista ja laiminlyöntimaksusta sekä rangaitussäännöksiä. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös jätteen erilliskeräyksen määritelmästä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Sähkö- ja elektroniikkalaiteromun keräys ja muu jätehuolto on perustunut tuottajavastuuseen vuodesta 2005 alkaen. Hallituksen esityksessä ehdotetaan säännösmuutoksia tuottajavastuun tämentämiseksi sekä uusien, uudelleenlaadittuun sähkö- ja elektroniikkalaiteromusta annettuun direktiiviin (SER-direktiivi) perustuvien velvoitteiden täytäntöönpanemiseksi.

Uudelleenlaadittu SER-direktiivi edellyttää aikaisempaa tiukempien tavoitteiden asettamista sähkö- ja elektroniikkalaiteromun erilliskeräykselle ja hyödyntämiselle, uusia vaatimuksia tuottajan ja jakelijan velvollisuudesta järjestää romun erilliskeräys, säännöksiä laiteromun laittomien siirtojen ehkäisemiseksi sekä etämyynnin sisällyttämisestä tuottajavastuun piiriin.

Valiokunta pitää ehdotettuja muutoksia kannatettavina katsoen, että niillä edistetään sähkö- ja elektroniikkalaiteromun uudelleenkäytön valmistelua, kierrätystä ja muuta hyödyntämistä, parannetaan kuluttajan mahdollisuuksia toimittaa käytöstä poistettu laite vastaanottopaikkaan veloitusetta ja ilman uuden laitteen ostovelvoitetta sekä vähennetään hallinnollista taakkaa yksinkertaistamalla tuottajien rekisteröinti- ja raportointimenettelyjä.

Valiokunta on myös mietinnössään YmVM 23/2010 vp¹ korostanut, että myös tuottajavastuulle on asetettava riittävän kunnianhimoiset kierrätystavoitteet. Nyt SER-direktiivi edellyttää, että tavoitteena on 45 %:n keräysaste vuodesta 2016 alkaen ja 65 %:n keräysaste vuodesta 2019 alkaen.

Tuottajavastuuseen perustuvat jätehuoltojärjestelmät ovat vähitellen vakiintumassa. Järjestelmän kautta talteen saadun SER-laiteromun

keräysaste on kuitenkin vielä vaatimaton, ja sadat pienet yritykset ovat jääneet tuottajavastuun ulkopuolelle. Arvion mukaan noin puolet SER-laiteromusta ohjautuu tuottajien järjestämän jätehuollon ulkopuolelle. On myös huomattava, että suurin osa ehjien sähkö- ja elektroniikkalaitteiden uudelleenkäytöstä on normaalin käytetyn tavaran kaupan piirissä kierrätyskeskuksissa, kirpputoreilla ja internetin myyntisivustoilla. Tuottajayhteisöjen tietojen mukaan virallisen tuottajavastuujärjestelmän kautta kulkee lähes 80 % kaikesta arvostaan negatiivisesta romusta, mutta vain 15 % arvokkaasta romusta.

Lakiehdotuksen uusi 117 a § ehkäisee sähkö- ja elektroniikkalaitteiden laittomia jätesiiroja aikaisempaa paremmin. Säännöksen mukaan käytettyä laitetta tuotteena toiseen maahan siirtävän laitteen haltijan on osoitettava laitteen luokitus jätteen käsitteen kannalta. Jos laitteen luokittelusta tuotteeksi ei ole riittävää näyttöä, sitä on pidettävä jätteenä ja jätteen kansainvälisille siirroille säädettyjä vaatimuksia on noudatettava.

Valiokunta pitää hallituksen esitystä erityisen merkittävänä siksi, että sillä saatetaan tuottajavastuujärjestelmä koskemaan ensimmäistä kertaa myös etämyyntiä eli käytännössä netti-kauppaa. Yhä suurempi osa laitekaupasta on siirtynyt nettikauppojen kautta tapahtuvan etämyynnin piiriin, ja siten ns. vapaamatkustajien kasvavasta määrästä on muodostunut jo merkittävä ongelma tuottajavastuun piirissä oleville tuottajille, jotka joutuvat kustantamaan myös näiden myymien laitteiden jätehuollon.

Lakiehdotuksen 66 a §:n mukaan Suomessa toimivan tuottajan, joka myy etäkaupalla (netti-kaupan välityksellä) sähkö- ja elektroniikkalaitteita suoraan käyttäjälle toiseen EU-maahan, on nimettävä valtuutettu edustaja, joka tuottajan sijasta vastaa tämän velvollisuuksien täyttämisestä kyseisessä maassa. Vastaavasti toisessa EU-

¹ Hallituksen esitys jätelaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi HE 199/2010 vp.

maassa toimivan tuottajan, joka myy tuotteitaan Suomeen etämyynnillä suoraan käyttäjille, on nimettävä edustaja, joka vastaa tuottajan velvollisuuksien täyttämisestä Suomessa. Direktiivi myös velvoittaa jäsenvaltioiden viranomaiset tekemään keskenään yhteistyötä ja huolehtimaan riittävästä tiedonkulusta sen varmistamiseksi, että tuottajat noudattavat direktiivin säännöksiä. Yhteistyö on välttämätöntä, sillä jäsenvaltiot eivät pysty pelkästään oman lainsäädäntönsä perusteella velvoittamaan toiseen jäsenvaltioon sijoittautunutta toimijaa.

Valiokunta pitää erittäin hyvänä, että SER-laiteromun osalta nettikauppaan liittyvä ns. vapaamatkustajaongelma muutoksen kautta merkittävästi pienenee. Valitettavaa kuitenkin on, että sääntelyä ei voida käytännössä soveltaa muihin kuin EU-maihin sijoittuneen nettikaupan osalta, joten osa ongelmasta jää edelleen muiden tuottajien kustannettavaksi. Koska samantyyppinen vapaamatkustajaongelma liittyy

muihinkin tuottajavastuun alaisiin jätelajeihin, tulisi niidenkin osalta ryhtyä toimiin ongelman ratkaisemiseksi.

Valiokunta toteaa lopuksi, että EU:n markkinoille tuotavien sähkö- ja elektroniikkalaitteiden sisältämiä vaarallisten aineiden pitoisuuksia rajoitetaan erillisellä direktiivillä (2011/65/EU), jonka mukainen toimivaltainen viranomainen Suomessa on Turvallisuus- ja kemikaalivirasto. Myös vaarallisten aineiden pitoisuuksien osalta riittävän valvonnan järjestäminen etämyynnissä EU:n ulkopuolisista maista suoraan käyttäjälle on ongelma.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella ympäristövaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muuttamattomana.

Helsingissä 25 päivänä huhtikuuta 2014

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Martti Korhonen /vas
jäs. Christina Gestrin /r
Timo Heinonen /kok
Pauli Kiuru /kok
Jukka Kärnä /sd
Jari Lindström /ps

Eeva-Maria Maijala /kesk
Tapani Mäkinen /kok
Martti Mölsä /ps
Sari Palm /kd
Raimo Piirainen /sd
Anni Sinnemäki /vihr.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Ekroos.